

1775 21

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
INTERPRETATIONE ET EX-
TENSIONE

L. 2. C. DE RESCIND. VENDIT.

QVAM

PRAESIDE

IOACHIMO GEORGIO DARIES, D.

POTENTISS. BORVSS. REGIS CONSILIARIO INTIMO, ACADEMIAE VIA-
DRINAE DIRECTORE, FACVLTATIS IVRIDICAE ORDINARIO, SOCIE-
TATIS SCIENTIARVM ET ARTIVM, QVAE IN VIADRINA

FLORET, PRAESIDE,

ETC. ETC.

IN AVDITORIO IVRIDICO

D. MAII MDCCLXXV.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

IOANNES FRIDERICVS KVBSCH

VRATISLAVIENSIS,

TRAIECTI AD VIADRVM,
EX PIS IOANNIS CHRISTIANI WINTERI.

DISSERTATIO ACADEMICA

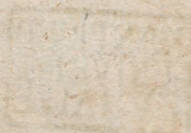
INTERPRETATIONE ET EX

PLATONIS

CRATYLUS

IOHANNES THOMAS

IOHANNES THOMAS

IOHANNES THOMAS

VIRIS
ILLVSTRIBVS, GENEROSISSIMIS,
NOBILISSIMIS,
DIRECTORIBVS
CONSVLI PERPETVO
ET
SENATORIBVS
REGIAE SEDIS ATQVE METROPOLEOS
VRATISLAVIAE,
MAECENATIBVS, PATRONIS
ATQVE
FAVORIBVS

SACRVM

A 2

VIRIS
ILLUSTRISS. GENÉRALISSIMIS
NOBILISSIMIS
DIRECTORIBVS
CONSVL. PERPETVO
ET
SENATORIBVS
REGIAE SEDIS AULICAE ACADEMIAE
ARTIVM
MAECENATICIS PATRONIS
AVTORIBVS
SACRIS

§. I.

Institui ratio.

Sempronius necessitate coactus agrum emit a Mevio pro MDCC imperialibus; post aliquod temporis spatium tandem videt verum huius agri valorem tempore contractus fuisse tantum M. imperiales, nec tamen venditorem in contrahendo hoc negotio dolose egisse. Nunc quaestio oritur: Utrum Sempronius ex l. 2. C. de resc. Vend. ob hanc laesionem rescissionem contractus iure meritoque petere possit.

Sed eximus hic, ut in plurimis iuris capitibus ad est dissensus Doctorum et de extensione cit. l. 2. et de computatione laesionis ultra dimidium. Mihi itaque sequentes tractandae erunt theses:

A 3

I. Be-

- I. Beneficium l. 2. C. de resc. Vend. et emtori competit
 II. Beneficium l. 2. et in aliis Contractibus locum habet.
 III. Laesio ultra dimidium ita computanda est ut proportio
 Arithmetica adsit.

Quum autem doctissimi viri, Duarenus, Cuiacius
 Thomasius, Huberus et ill. ab Ickstadt hanc controversiam
 iam praecipue agitaverint, nec tamen auctoritas in iure
 quid efficiat, primum dissentientium argumenta infirmare
 et tunc nostram sententiam corroborare studebimus.

I. Thesis, ad quam accedo est: *Beneficium l. 2. C. de Resc.
 Vend. etiam emtori competit.*

§. II.

Primum argumentum contra thesin nostram.

Cuiacius * et cum eo plures alii Doctores argumen-
 tum suum contra thesin nostram ex natura rescripti desu-
 munt et ita argumentantur: Exceptio a regula iuris civi-
 lis generali ultra casus exceptos extendenda non est. At-
 qui rescriptum in l. 2. C. de resc. Vend. est exceptio a re-
 gula iuris civilis generali. Ergo Rescriptum in l. 2. ultra
 casum exceptum extendendum non est. Ideoque nec em-
 tori beneficium in l. 2. contentum competit.

§. III.

Respondetur ad hoc argumentum.

Argumentandi rationem quidem legitimam esse con-
 cedimus; negamus autem rescriptum l. 2. exceptionem a
 regula

* Lib. XVI. Obf. 18.

regula iuris civilis generali continere. Quidquid enim dicant, ante Diocletiani et Maximiani tempora in emtione venditione circumvenire permiffum fuiffe, nec ob laefionem enormiffimam refciffionem contractus locum habuiffe; haec confuetudo tamen contra rationem iuris introducta eft, et talis, prout l. 14. 15. D. de LL. dicunt, non eft ad confequentias producenda, ideoque nec regulam iuris civilis generalem conftituit. Hanc etiam antiquam fraudandi licentiam Impp. Dioclet, et Max. refcriptis fuis opprimere conati funt. Quod autem cit. l. 2. et l. 8. eod. tit. folius venditoris mentio fit, ratio eft quod Imperatores tantum de venditore interrogati fuerint. Per id vero quod uni contrahentium beneficium conceditur in refcripto principis, alteri contrahentium in cafu fimili id non denegatur, fed, fi aequitas evidens pofcit, fubveniendum eft et iudicis eft ad fimilia procedere atque ita ius dicere quod exprefse docent l. 10. 12. 18. D. de LL.

§. IV.

Differentium alterum argumentum.

Alterum argumentum contra thefin noftram ex occasione, qua faepius venditor ad vendendum pretio minore coactus eft, defumunt, et collatis l. 2. 12. 16. C. de refc. Vend. l. 1. C. de praed. decur. l. 2. C. sine cenf. vel reliq. l. 1. D. fi in fraud. patr. l. 1. D. de min. fequenti modo ratiocinantur; Si folus Venditor favorem d. l. 2. meretur, foli venditori etiam beneficium l. 2. competit. Atqui folus Venditor favorem l. 2. meretur, Ergo foli venditori etiam beneficium l. 2. competit.

§. V.

§. V.

Responsio.

Antecedens quidem concedimus, consequens autem merito negamus. Quicquid enim dicant, Venditorem solum ideo favorem l. 2. mereri, quum plerumque necessitas rei familiaris compellat ipsum vendere pretio minore, emtor contra saepius affectione opportunitatis aut fraudandi causa ad emtionem accedat et tali cupiditate commotus immodicum pretium ultro proiciat; hoc tamen nos non movet ut eorum sententiae accedamus. Saepissime quoque emtor ad emendum pretio maiore coactus est si minor rerum copia adest, aut necessitas rei familiaris comparationem huius rei desiderat. Imo quum venditor ut dominus rei venditae maiorem notitiam habeat quam emtor, praesumptio est magis pro emtore, illum laedi posse quam venditorem. l. 15. §. 1. D. de contrah. Emt. l. 15. C. de resc. Vend. Quae ipsa praesumptio secundum prudentiam legislativam maiorem omnino habet vim quam occasionis comparatio, qua contrahentes forte ad negotium impulsu fuerunt.

§. VI.

Tertium argumentum contra thesin nostram.

Thomasius * ex eo, quod Veteres Icti non vident, laesionem in emtione venditione rescissionem contractus postulare, et ex dissensu DD. circa rationem genuinam huius l. 2. omnibus quidem ad aequitatem provocat.

*) *Inst. iurispr. div. Lib. 2. cap. 2. de rer. pretiis §. 54. seq. et Diss. de aequitate cerebr. L. 2. C. de resc. Vend.*

vocantibus sed in quo consistat illa aequitas non facile consentientibus, colligit, aequitatem ob quam Dioclet. et Maxim. rescriptum in l. 2. dederunt mere cerebrinam esse. Sequenti autem modo argumentatur: Si in Emt. Vend. circumvenire licet, aequitas ob quam rescissio Emt. Vend. in l. 2. conceditur, cerebrina est. Atqui in Emt. Vend. circumvenire licet, (l. 16. §. 4. D. de minor.) Ergo etc. Si lex 2. ex aequitate cerebrina orta est, l. 2. non est ad consequentias trahenda. Atqui l. 2. ex aequitate cerebrina orta est, Ergo l. 2. non est ad consequentias trahenda.

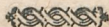
§. VII.

Respondetur.

Permittas autem, magne Thomasi, ut quaedam contra tuum argumentum moneamus. Concedimus quidem veteres Ictos, maxime alias aequitatis studiosos, hanc aequitatem non vidisse; sed, ut ipse fateris, casus quem hic tractamus rarissimus est et illis forsan nunquam obtigit ut dispicere potuissent quid in eo iustum aut iniustum sit. Eorum igitur silentium hic nihil operatur. Ex eo autem quod Paulus et Ulpianus dixerunt in *Emt. Vend. circumvenire licet*, minime sequitur omnem fraudem et circumventionem in hoc contractu licitam esse, sed id modo, quod hic minima non curet Praetor, nec ob quamcunque laesionem Emt. Vend. rescindi possit. Nec ex eo, quod dicitur, *quemcunque posse rem suam tanti aestimare quanti ipsi placet, et volenti non fieri iniuriam*, id evincitur quod docere cupis. Liceat enim cuicumque rem suam tanti aestimare quan-

B

ti ipsi

ti ipsi placet quoties nemo exinde laeditur; si vero cum aliis contrahit, iustitia non concedit ut pro lubitu rem suam aestimet; sed tunc verus rei valor considerandus, ne alter, imperitus forsan irreparabili damno afficiatur. Regula ideo quoque: Volenti non fit iniuria, valde limitanda est, quia alias cuicumque licet imperitos fraudulenter laedere, et re vera is, qui damnum futurum *ignorat*, illud *velle* nequit. Non igitur probasti, magne Vir, aequitatem ob quam l. 2. data est, mere cerebrinam esse; ideoque argumentum tuum nos non movet ut beneficium l. 2. emtori denegare velimus.

§. VIII.

Argumentum ad firmandam nostram thesin.

Infirmatis nunc dissentientium argumentis nostrum est ea proferre, quibus nostra sententia nititur. Contractus Emt. Vend. permutationem ea ratione determinat, qua aequabilis reciprocae praestationis et eadem est ratio in emtore quae in venditore ut laesio avertatur. Quum vero Imperatores in l. 2. ut et in l. 8. C. de resc. vend. expressis verbis (humanum esse,) originem huius constitutionis ab humanitate seu aequitate arcefferint; *has leges etiam merito ita interpretari debemus, ut id quod legislatores intenderunt, i. e. aequitas obtineatur; alias enim dato in casu a vero legislatorum sensu aberramus et falsa est nostra interpretatio. Si autem l. 2. ita interpretatur ut beneficium in ea venditori concessum non competat emtori, haec interpretatio non humanitati solum inconveniens erit sed etiam aperte omnibus iuris principiis repugnabit

* Conf. *Accursus* in Gloss. ad d. l. 2. h. t. verb. *iudicis*.

bit quae volunt ut nemo laedatur et suum cuique tribuatur. Hic enim venditor qui maiorem rei suae notitiam habere et optime sibi de damno vitando prospicere valet, si culpa sua erraverit ob laesionem enormem rescindere contractum potest; emtor contra, qui difficilius verum rei emendae valorem intelligit ob laesionem enormem rescindere nequit. Quum vero sic venditor cum damno emtoris locupletior fieret, hoc autem absurdum et iustitiae inconueniens esset (quod numquam praesumendum,) l. 2. sic omnino interpretatur, ut beneficium in ea concessum etiam emtori competat. Quod etiam optime ostendit Gerh. Noodt in Comment. ad ff. Lib. 18. Tit. 5. de resc. Vend. pag. 322.

II. Thesis: *Beneficium L. 2. et in aliis contractibus locum habet.*

§. IX.

Limitatio quaedam.

Si vero dicimus l. 2. et in aliis contractibus locum habere, ante omnia, ne de lana caprina disceptemus, notandum est, nos non de omnibus indistincte loqui contractibus, sed de iis solum, qui bonae fidei sunt, et qui certam mutuam et aequipollentem praestationem desiderant. Proinde quosvis ad contractus doctrina nostra applicari nequit, maxime quando in illis opera locari non solita versatur, quae aestimationem certam non recipit.

COROLLEX iis, quae in §. diximus, patet nos transactione laesae non concedere beneficium l. 2. Qui enim naturam transactionis recte perspectam habet, intelligit transactionem esse speciem pacti bellici. (Vid. III. Praesidis Diss. de differ. pact. volunt. atque metu

metu extorti.) et de re incerta fieri, summam denique iuris cautionem esse ne lites restaurentur. Hancce sententiam nostram legibus convenire, perspicue docent textus l. 11. 19. 20. C. de Transact. l. 2. C. quando prov. non est nec. l. 1. C. de plus petit. l. 17. C. de usur. l. 2. §. 2. et l. 9. §. 1. D. de iureiur. l. 78. D. ad S. C. Trebell. l. 15. §. 3. D. de Re. Iud. l. 65. §. 1. D. de cond. ind. l. 51. D. de pecul. l. 21. D. de dolo. Quicquid etiam Andr. Fachinaeus Controv. Iur. Lib. 1. Cap. 26. in contrarium adducat.

§. X.

Huberi argumentum generale contra thesin nostram.

Ea argumenta, quae supra ab adversariis ex eo, quod in c. l. 2. solius venditoris mentio fiat, prolata sunt hic, etiam contra thesin nostram repetuntur; sed quum supra iam eorum fundamentum infirmaverimus, denuo ea recensere et impugnare supervacaneum esset. Nunc igitur ea solum nobis videnda erunt quae nova contra hancce nostram thesin movent dubia. *Huberus** dicit: Non solum hic in eodem contractu a venditore ad emptorem facis consequentiam, sed etiam ab alio ad alios contractus committis transitum, quum tamen in aliis contractibus non sit eadem ratio quae in Emt. Venditione.

§. XI.

Responsio.

Concedimus quidem Hubero, longe aliam rem esse in eodem contractu ab uno contrahente ad alterum consequentiam facere, et ab uno contractu ad alios transitum committere; sed ex §. 9. patebit, nos beneficium l. 2. solum

* Prael. ad Pand. Lib. 18. T. 5. no. 3.

lūm ad eos contractus extendere in quibus eadem est ratio quae in Emt. Vend. i. e. qui bonae fidei et certam, mutam et aequipollentem praestationem desiderant, et sic objectionem suam sententiae nostrae non repugnare nisi probaverit in omnibus aliis contractibus diversam esse rationem, quam quae in Emtione Venditione. Evoluturi igitur sumus specialia argumenta quae adversarii contra thesin nostram in medium proferunt.

§. XII.

Primum argumentum speciale ex natura permutationis.

Huberus, et qui ipsum sequuntur dicunt: De permutatione non est prodictum hoc remedium l. 2. nec opus est illuc extendamus quia contractus ille rarior est, non habens precium sed utrimque rem incertae aestimationis, et quia satis ei consultum est iure proprio per poenitentiae facultatem, quae datur quamdiu contractus non est utrimque perfectus.

§. XIII.

Respondetur.

Contractum permutationis nostris temporibus rariorem esse nemo negabit; sed exinde, ut et ex eo, quod hoc remedium l. 2. non expresse de permutatione prodictum sit, id minime sequitur quod inde probare cupit *Huberus*. Nam sibi ipsi contradicit. De emtore laeso quoque in l. 2. nihil expresse constitutum, et usus huius l. 2. etiam in Emt. Vend. infrequens est, nec tamen Emtori ideo denegat beneficium l. 2. Quod autem dicit, in per-

mutatione utrimque rem incertae aestimationis esse; hoc quidem verum est tempore contractus, ubi non expresse respicitur determinatum verum pretium rerum permutandarum, (quippe quae determinatio veri pretii rerum permutandarum duplex, ideoque difficilior esset.) nec tamen ideo licet uni permutantium alterum enormiter laedere; praesumitur enim iam ex eo, quod hic contractus sit bonae fidei, aequalem valorem habere res inter se permutandas. Porro etiam Huberus: Laeso consultum esse, ait, iure proprio per poenitentiae facultatem, quae datur quamdiu contractus non est utrimque perfectus. Concedo; sed num eo etiam laeso *fatris* consultum est? Quidni enim utrimque contractus perfectus sit et nunc appareat alterum contrahentium enormiter laesum esse, quomodo damnum suum rescire potest? Poenitentiae facultatem non amplius habet, contractus enim utrimque perfectus est; num ne ideo autem laesionem sibi habere debet? Hoc neque permittit aequitas et bona fides quae huic negotio originem dedit, neque iustitia, quae suum cuique semper tribuit. Quum igitur hoc naturae permutationis repugnet, nec aliud remedium laesionem hanc reparandi in promptu sit, merito et LL. convenienter eiusmodi laeso concedendum est beneficium d. l. 2. quam vel Imp. expresse ad aequitatem in contrahendo servandam promulgarunt.

§. XIV.

Alterum argumentum speciale ex natura Locationis conductionis.

Decius * et *Huberus* iterum argumentati sunt, conductori non esse succurrendum, quia constitutio l. 2. ad eam

*. In Confil. 583. col. ult.

eam speciem adplicari non potest in qua contractus est iam per se rescissus et finitus, et quoniam circumventio in hoc contractu non est tanti praeiudicii quum ad usum modo et mercedem usui respondentem, non ut Emt. Venditio ad proprietatem adeoque rem totam pertineat.

§. XV.

Responsio.

Sed negamus circumventionem in contractu Locationis Conductionis non esse tanti praeiudicii ut in Emtione Venditione. Etsi enim hic non proprietas atque tota res, sed solus rei usus in alterum ad certum tempus transferatur et elapso hoc tempore contractus per se rescindatur et finitur; nihilo minus tamen alter horum contrahentium durante contractu enormem inde laesionem percipere potest, quae vel variis in casibus maior esse potest quam in Emt. Venditione. V. c. Si Titius a Mevio agrum conduxerit in VI annos, et dederit ipsi pro anno CC. aureos quum verum et iustum annum locarium modo C. aureorum fuerit; finito VI. annorum spatio Titius sentit damnum DC. aureorum, et maior eius est laesio, quam si rem CCC. aureos valentem DC. aureis emerit. Quid autem prodest Titio, contractum Locationis conductionis nunc per se rescindi si damnum exinde perpeffum nullo modo reparatur? Manifestum igitur est, ea quae Huberus hic profert veritatem nostrae sententiae non infringere; nobis itaque liceat ea allegare quae nostram thesin corroborant. Locatio condictio proxima est emtioni venditioni iisdemque iuris regulis consistit l. 2. D. Loc. cond. Locator venditoris conductor vero emtoris loco est, et res locata mercis, locarium pretii vicem

vicem subit. Quum autem in LL. locatio conductio et emt. venditio similes dicantur contractus et eandem habeant rationem ut sint bonae fidei, et aequalem desiderent praestationem; non sine fundamento etiam locatione conductione laeso tribuimus beneficium d. l. 2: summa enim aequitas pugnat pro eo, qui hoc modo laesus est, ut etiam adiuvetur ex iis LL. quibus Emt. Venditionem contrahenti graviter decepto ac laeso succurritur, l. 36. D. de Verb. Obl. l. 5. C. de dolo, quae sententia nostra corroboratur quoque ex l. 25. §. 5. D. loc. cond.

§. XVI.

Generale argumentum ad firmandam nostram thesin.

Argumentum generale in quo nostram fundamus thesin, sequens est: Ubi eadem l. 2. ratio est, ibi eadem l. 2. dispositio obtinere debet. At in omnibus contractibus b. f. certam mutuam et aequipollentem praestationem desiderantibus eadem l. 2. ratio est. Ergo et in iis l. 2. dispositio obtinere debet. Maiorem propositionem nemo certe, qui vel primis tantum iuris principiis instructus est, inficias ibit. Nobis igitur solum incumbit veritatem minoris eruere et ad oculos ostendere. Emtio Vend. est contractus nominatus bilateralis, ergo bonae fidei; Emt. Vend. est species permutationis quae certam mutuam et aequipollentem praestationem desiderat. Quum vero ratio l. 2. universalis sit, ut aequitas obtineatur, nec ulli contrahentium liceat alterum laedere, aut eius damno locupletior fieri, quod iam per se omnibus iustitiae principiis repugnat, praesertim autem in iis negotiis tolerari nequit, ubi singulariter quis obligatus est omnia bona fide et se-

cun-

cundum intentionem contrahentium (quae numquam LL. repugnans praesumi potest,) agendi: L. 2. generalis est. Quando vero Imperatores hanc suam legalem voluntatem in casu specifico venditionis proposuerint, id ex accidenti factum est, et eo ipso indicarunt, hanc l. 2. in omnibus iis negotiis applicandam esse, quae emtioni vend. sunt similia. Perfecta autem adest similitudo inter Emt. Vend. et eos contractus de quibus loquimur; sunt enim nimirum b. f. certae mutuae et aequipollentis praestationis ut Emt. Venditio, et in utrisque eodem ex fundamento aequitatis ratio habenda est. Iure meritoque igitur in his contractibus etiam, si laesio enormis adsit, l. 2. C. de resc. vend. applicatur et verum usum habet.

COROLL. Ex eo, quod aequipollentem praestationem desideramus in iis contractibus de quibus loquimur, sponte sua adparet, nos verum contractum emphyteuticum huc non referre, quia emphyteuta pensionem annuam fructibus haud respondentem pro usu certi fundi in recognitionem modo domini praestat, ideoque eam praestare tenetur etsi res emphyteutica ex parte perierit. Quodsi igitur emphyteuta canonem fructibus percipiendis aequivalentem praestare deberet domino, instar conductoris esset et beneficium d. l. 2. ipsi quoque competeret.

III. *Thesis: Laesio ultra dimidium in Emt. Vend. ita computanda est ut proportio Arithmetica adsit.*

XVII.

Sensus quaestionis.

De computatione huius laesionis ultra dimidium omnes fere DD. qui beneficium l. 2. C. de resc. Vend. emtori concedunt in eo conveniunt ut dicant: Venditorem enormiter

C

mitter

miter laesum esse si ne quidem dimidiam partem veri valoris rei venditae acceperit; Emptorem autem tunc enormiter laesum esse, si plus quam duplum veri valoris rei emtae dederit venditori. Nos quidem communi DD. sententiae de Venditore laeso accedimus; sed de emptore laeso longe alia nostra est sententia: dicimus enim, emptorem iam tum enormiter laesum esse, si praeter verum rei pretium et dimidiam eius aliquid adhuc dedit venditori. Hanc igitur nostram thesin, infirmatis antea dissentientium argumentis, corroborare studebimus.

§. XVIII.

Duareni argumentum.

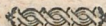
Duareni eo, qui sequitur, modo contra nos argumentatur: Diocletiani rescriptum l. 2. ita ad emptorem producere necesse est ut inter emptorem et venditorem aequalitas et proportio seruetur ideoque generaliter constituendum est, ei qui ita deceptus est, ut ne dimidium quidem acceperit eius quod dedit, subveniendum esse. Quum enim venditori non succurratur, qui dimidiam veri valoris pro re sua vendita accepit, nec emptori succurrendum est, qui duplum veri valoris pro re emta dedit. Si cui autem hoc iniquum et absurdum videatur, is cogitet, gravitatem damni in quaque specie ex eo quod mutuo datur et accipitur aestimandam esse. Ex quo fit interdum ut facilius ei succurratur cui minus quam ei cui plus abest. Exempli loco Titius rem valentem X. vendidit IV. Sempronius rem valentem XX. vendidit X. Hic succurritur Titio cuius damnum est VI. tantum, et non Sempronio cuius damnum est X.

§. XIX.

§. XIX.

Responsio.

Lubenter concedimus, necesse esse ut in hac computatione inter emtorem et venditorem aequalitas et proportio fervetur; sed valde miramur, quomodo adversarii ex eodcm fundamento, quo nostram firmamus sententiam, suam corroborare possunt. Quae enim, magne Duarene, est aequalitas sive porportio in tua computandi ratione? Venditor, e. g. vendit rem X. valentem pro IV. et rescissionem contractus petere potest; Emtor contra qui rem X. valentem emit, non potest rescindere contractum, nisi plus quam XX. dederit. Venditor hic solum in quinque casibus laedi potest impune, si accipit IX, VIII. VII. VI. V. Emtor autem in decem si dederit venditori XI. XII, etc. usque ad XX. sic igitur luce meridiana clarius est, summam hic adesse inaequalitatem. Omnibus enim in casibus Venditor ad alterum tantum laedere potest emtorem; hic autem venditorem solum in dimidiam partem veri pretii. Quum vero res quae in contractum Emt. Vend. deducitur solum sit obiectum erroris et Venditor et Emtor aequae facile labi possint, nulla ratio est, cur leges errori venditoris plus faverent, ultra dimidium iusti pretii laesionem non ferentes, quam errori emtoris, quem laesioni in altero tanto pluribus casibus sine spe refarcitionis ferendae subiicerent? Ad firmandam tuam sententiam adhuc dicis: Gravitatem damni in quaque specie ex eo quod mutuo datur et accipitur aestimandam esse. Id quidem in permutatione, ubi uterque rem suam aestimare debet antequam unus eorum dicere possit, in tantum laesus sum; minime autem

in Emt. Vend. ubi semper pecuniae pretium certum est, locum habet. Sed quomodo ad hoc respondere infra §. 21. melior erit occasio, nunc hoc mittimus.

Quoad conclusionem quam inde inferit: facilius interdum ei succurri cui minus, quam cui plus abest; concedimus, si de diversis contractibus; si autem eundem contractum Emptionis Vend. supponis, in quo venditor a vero pretio aberrat VI. emptor vero X. aliud nobis dicendum erit. Longius enim a vero pretio aberrat qui dat XX. pro re X. valente, quam qui accipit IV. pro re X. valente. Illius distantia a vero pretio est X. huius tantum VI. Quum autem eandem aleam habuerint contrahentes verum attingendi pretium, eadem, si non potior, est ratio ut succurratur emptori qui in X. laesus est, quam venditori, qui laesionem VI. sentit.

§. XX.

Cuiacii argumentum.

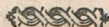
Cuiacius aliud profert argumentum, quod, ut opinor, ex eodem errore ortum est ex quo Duareni; argumentum ab eo prolatum est quod sequitur: Qua proportione Emptor plus quam dimidiam partem pecuniae suae ex re emta salvam habet, ea hoc casu non habet locum; At proportione inter X. et XVI. emptor plus quam dimidium habet salvum pecuniae suae ex re emta; Illa igitur non habet locum ut detur rescissio.

§. XXI.

Respondetur.

Ante omnia liceat nobis ostendere quomodo Cuiacius et Duareni in hanc computandi rationem inciderint. Quo

Quo perspecto manifestum erit, erroneam esse eorum sententiam. Considerant emtionem venditionem tanquam permutationem, ubi uterque rem praestat et recipit cuius pretium non determinatum est, et ubi uterque duplicem subit aleam sive periculum laesionis, 1) dum aberrat in vero pretio rei suae, 2) dum aberrat a vero pretio rei alterius permutantis. Spectant igitur pecuniam, quam emtor dat, tanquam rem incerti pretii quam unus permutantium alteri contrahenti praestat. His itaque suppositis, eo, qui sequitur, modo ratiocinantur: Si Venditori non succurritur ex l. 2. qui pro re sua ab emtore accepit rem (scil. pecuniam) quae dimidia pars est rei venditae; nec emtori succurrendum est, qui pro re sua, quam dedit venditori, rem accepit quae dimidia pars est eius rei quam dedit venditori. Concludendi modus non est illegitimus: omnis igitur eorum error ex falsa hypothese oritur, quod emtionem vend. nimis permutationi aequiparent et pecuniam quam emtor praestat tanquam rem incertii pretii considerent. Sed aliter se res habet in permutatione, aliter in emt. venditione. In illa uterque contrahens, ut supra ostendimus, duplex periculum subit; in hac autem uterque non nisi simplici laesionis periculo expositus est, ut nempe rei vendendae iustum statuatur pretium, et tota disparitas in eo posita est, quod hic in pretio a venditore recipiendo, (pecunia scil.) nullum in aestimatione periculum versetur. Pecunia enim qua emitur valorem habet publica auctoritate determinatum, et in eius aestimatione nemo laedi potest; ideoque pecunia, quam emtor praestat venditori, non est consideranda tanquam res incerti pretii. Si igitur pecunia emtoris tanquam res unius permutantis et incerti pretii considerari nequit, res

venditoris et pecunia emtoris comparari nequeunt; necinde emtoris laesio ex pecunia quam dedit venditori dimittenda est, quia venditoris laesio ex re vendita aestimatur. Hoc faciunt dissentientes. Quum itaque ex falsa hypothesis argumenta sua legitime deducant, sole clarius est falsam esse eorum consequentiam. Si autem Duarenus ad firmandam suam sententiam dicit, gravitatem damni in quaque specie ex eo quod mutuo datur et accipitur aestimandam esse, emtorem et venditorem non secus ac permutantes et pecuniam emtoris tamquam rem incerti pretii considerat ideoque manifeste errat. Quum vero Cuiacii argumentum quoque immediata sit consequentia ex ratione et principio cuius falsitatem ad oculos demonstravimus; non minus illud quoque omnem amittit roborem et vim probandi; minime igitur nostram amplius infirmare valet sententiam.

* CHOL. Ex supra dictis facile intelligendum est, in vero contractu permutationis utrumque permutantem tanquam venditorem et emtorem spectari debere, ideoque semper tum demum beneficio l. 2. locum esse, si laesus pro re sua quam alteri dedit, rem accepit cuius verum pretium ne quidem dimidia pars est veri pretii eius rei quam alteri dedit.

§. XXII.

Primum argumentum pro nostra thesi.

Elisis nunc dissentientium argumentis nobis licebit ea proferre, quae nostram firmant sententiam. *Primum* argumentum est, quod sequitur: Si duae sint legis cuiusdam interpretationes, altera aequitati repugnans, altera autem illi conveniens, ea praeferranda est quae aequitati congruit; Si

Si l. 2. ita interpretatur, ut ex ea tum demum emtori succurratur si ultra alterum tantum laesus est, haec interpretatio aequitati, quam tamen imperatores in promulgatione huius legis obtinere voluerunt, repugnat; si vero l. 2. ita interpretatur ut beneficium eius etiam emtori competat, qui praeter verum rei pretium aliquid ultra dimidium eius venditori solvit, haec interpretatio aequitati convenit. Posterior ergo nostra interpretatio l. 2. praeferranda est. Antecedens nemo certe inficias ibit; nobis itaque solum incumbit breviter docere, priorem interpretationem iniquam esse, nostram autem interpretationem aequitati convenire. Emtor et Venditor eandem habent conditionem, et eidem periculo perdendi expositi sunt; eundem igitur legis favorem merentur, ideoque ob aequalem laesionem utriusque concedenda est rescissio contractus. Qui priorem laudant interpretationem venditori maiorem tribuunt fraudandi licentiam quam emtori; hic enim ex eorum sententia rescissionem contractus tum demum petere potest, si ultra alterum tantum laesus est, Venditor vero iam ob laesionem ultra dimidium rescissionem contractus habet. Merito igitur prior interpretatio iniqua dicenda est. Nos vero utriusque eundem favorem concedimus et dicimus: Venditor qui ne dimidium quidem veri pretii rei suae, (aut breviter qui [P:2] — X) accepit rescindere potest contractum; et Emtor qui dedit praeter verum rei pretium aliquid ad huc ultra dimidium eius, (aut qui dedit P † [P:2] † X), quoque rescindere potest contractum. Secundum has formulas generales semper in dato casu manifestum erit, utrumque et Venditorem et Emtorem eadem aequitate gaudere, et aequalem laesionem in utroque Emt. Venditionem rescindere

scindere. His igitur recte perspectis, quilibet videt nostram interpretationem d. l. 2. praefendam esse priori. Quod vel exinde patet, quod numquam praesumendum sit, LL. uni contrahentium maiorem laedendi licentiam concedere quam alteri.

§. XXIII.

Alterum argumentum.

Concedunt nobis Dissidentibus aequalitatem et proportionem in computanda hac laesione inter emtorem et venditorem esse debere. Nunc vero non plures dantur proportionibus quam arithmetica et geometrica. Ad Geometricam omnes fere provocant DD. inter quos sunt Ant. Faber, * et ill. Cramer, ** eamque in computanda hac laesione applicari volunt. Sed videamus eorum computationem. Dicunt nimirum:

Minus Pretium: Valor = Valor: Pretium Maius
e. g. 4 : 10 = 10 : 21.

Qualis vero adest proportio? Non Geometrica, haec enim esset:

4 : 10 = 10 : 25, et servata hac proportione nec iis emtoribus succurri deberet, qui prore X. valente XXIV. dedissent; Dato enim in casu terminus A Quo inciperet laesio ultra dimidium in emtore esset XXV. Sed DD. hunc non servant terminum et emtori XXI. laeso iam concedunt rescissionem Emt. vend. Sic etiam in aliis omnibus casibus faciunt, et sole meridiana clarius est, numquam eos verum terminum A Quo in emtore laeso observare, et numquam

* Dec. 8. Error. 7.

** In opuscul. Tom. 3. Disqu. 22.

quam proportionem Geometricam vere adesse secundum communem DD. computationem. Non etiam adest Proportio Arithmetica; esset enim all. in exemplo.

$4 - 10 = 10 - 16$; aut generaliter $[P:2]$
 $- X, P = P, 2P - [P:2] \dagger X$ quum communis
 DD. computatio sit $[P:2] - X, P = P, 2P \dagger X$. Ex
 his igitur patet, nullam vere proportionem adesse in com-
 muni DD. computatione laesionis ultra dimidium, ideoque
 eam falsam esse.

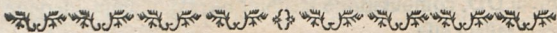
§. XXIV.

Continuatio.

Quum tamen reiecerimus aliorum computationem, doceamus nunc cur arithmetica proportionem hic geometricae praeferamus. Si Geometricam adhibemus, Venditori plus licentiae indulgemus quam emtori ita ut hunc ultra alterum tantum, emtor contra venditorem modo in dimidium veri pretii laedere possit impune. Nimia exinde oritur inaequalitas inter emtorem et venditorem, haec autem in contractu ubi uterque contrahentium idem periculum subiit et eundem legis favorem meretur, iustitiae et aequitati repugnat. Porro Geometrica proportio recte applicatur in iustitia distributiva ubi actionis moralitas consideratur et pro gradu moralitatis actionis praemia et poenae augentur et deminuuntur; minus recte autem in iustitia commutativa, in qua quidem nunc ver-
 famur et ubi omnia ex aequo et bono commutanda sunt. Arithmetica contra Proportio in iustitia commutativa recepta est, et praeterea si eam in computanda hac laesione ultra dimidium adhibemus venditor et emtor aequalem ha-
 D bent

bent favorem, et utrique eadem damni gravitas, seu idem rei suae defectus rescissionem concedit. His igitur consideratis merito et ut nobis videtur satis probavimus Arithmeticam proportionem in computanda laesione ultra dimidium adhibendam et nostram computationem legibus ipsis convenientem esse. Haec itaque sufficiant et disquisitioni nostrae imponant Finem.

COROLLARIA.

- 1.) Ius Naturae non omnimode ignorat successionem ab intestato.
- 2.) Ius naturae et philosophia de iure sunt synonyma.
- 3.) Ius Vitae et necis non ex pacto sed ex sola iuris expletione oritur.
- 4.) Distinctio pactorum in contractus et pacta vestita hodie, abrogata verborum solemnitate nullum usum habet.
- 5.) Donatio M. C. distinguenda est in conventionalem et realem; si conventionalis donatarius morte donatoris secuta rem donatam propria auctoritate in τ suum recipit, spoliū committit.
- 6.) Depositum, quod Doctores irregulare vocant, eo momento quo depositarius re deposita utitur in alium contractum vel commodati vel precarii vel mutui transit.

VIRO
 NOBILISSIMO DOCTISSIMO
 DISSERTATIONIS AVCTORI
IOANNIFRIDERICO KVBSCH
 VRATISLAVIENSI
 S. D. P.
P R A E S E S.

Id, cuius ego testis sum, diligentiae nimirum singularis, qua in ad-
 ducenda rerum divinarum atque humanarum notitia; eiusque ad
 componendam iusti atque iniusti scientiam adcommodatione com-
 militonibus nostris exemplo fuisti, dissertatio de interpretatione
 et extensione L. 2. C. de resc. vendit. a TE elaborata satis demon-
 strat. Hunc quoque in finem dissertationem, quam mihi elabora-
 tam exhibuisti, ut TVAE sit eruditionis testimonium, TIBI immuta-
 tam reddidi. Hoc enim factò satis LECTORI erit clarum, TE non
 in verba magistrorum iurare. Non negamus quidem magistros ple-
 rumque vera in medium protulisse; sed homines fuere, qui errori-
 bus non raro quoque ducuntur, in quos et nos rapimur, si tantum
 in horum iuramus verba. Clarum porro erit, a TE dicta non esse
 talia, quae proprium suggerit ingenium, cum enim magna pars
 hominum multum ingenium habeat ad fingendum, tutius quoque

fit celeberrimorum virorum sequi placita, quam ingenio suo fide-
re: sed TE ea incedere via, qua scopulos, ad quos offenderunt alii,
praetervehimur tutissimi et qua ars cogitandi est naturae imago. U-
nicum tamen addo ad sententiam a TE probatam confirmandam argu-
mentum. Evolvamus notionem de laesione ultra dimidium eo or-
dine quem Logica praescribit. Reducatur res ad genus, et posthaec
evolvantur inferiora, et quae reliqua. Dimidium est pars in relatio-
ne ad totum considerata. Totum ad quod dato in casu pars refer-
ri potest, aut est verum pretium aut id quod solutum. Quare
quum, pretium quoties sit minus, dimidium ad verum pretium referat
L. 2. C. sequitur, pretium quoque, quoties sit maius, non ad id
quod solutum est, sed ad verum rei pretium esse referendum. En!
TVAM de laesione ultra dimidium notionem. Addo votum ut DE-
VS TE in posterum salvum servet, atque omnia, quae suscipis, ex
animi sententia succedere iubeat. Vale, et me ama, qui ad quod-
libet officiorum genus futurus sum paratissimus.

Viadrinae. Mense Maii.

MDCLXXV.

NOBI-

NOBILISSIMO
 ATQVE
 ORNATISSIMO
 DOMINO RESPONDENTI

S. P. D.

SAMVEL THEOPHILVS FRANZ

VRATISLAV.

OPPONENS ORDINARIVS.

Ea est hominum conditio, ut rei, cuius vim et praestantiam semel intelligant, semper inhaerere, eamque non facile deferere soleant. Nec sane miror. Sicuti enim *ignori*, ut aiunt, *nulla est cupido* ita etiam iis, qui rei cuiusdam indolem praecipue perspiciunt, omnes ipsius pulchrae species obvenient, quae ceteros, quos forte haec res secum ferat, naevos, facili negotio obscurare possunt. Huic accedit adhuc alia quaedam nostrae mentis ratio, quae non aridos solum labores, sterilesque nobis, si in illis per aliquod tempus simus versati, commendare, verum etiam, mirabile dictu, eos ipsos denique gratos suavesque reddere valet. Si unquam de his, quae nunc dixi, dubitasset, omne sane dubium mihi evanesceret, si TE, TVORVMQVE studiorum exemplum mihi proponam. A primis enim amicitiae no-

D 3

strae

strae incunabulis, litterarum bonarum fervore flagrafti, hicque se-
se cum amicitia nostra in diem auxit, adeo, ut nihil utilius mihi
esse ducam, quam si exemplum TVVM semper ante oculos habe-
rem, quod optumo cum fructu possim imitari. Hodie eorum
quae praetereundo tantum in TE laudavi; singulare diligentiae at-
que eruditionis TVAE specimen praebes, dum in atrium prodire
constituas, atque ostendere, qualis ille sit, cui Musae ad latus
stant? Victor e prelio egrediaris palmanque victoriae TVAE
praeparatam accipias et ea fruaris voluptate quae talem honorem
sequitur. Sis semper faustus felixque et praemium diligentiae
TVAE maxima cum fiducia exspectes. Nostram vero denique a-
micitiam, qua fuimus huc usque coniuncti, ut et in posterum
continues, abs TE vehementer peto. Vale etiam
atque etiam.

PRAE-

PRAENOBILISSIMO
ATQVE
DOCTISSIMO
DISSERTATIONIS AVCTORI
AMICORVM DILECTISSIMO
S. P. D.
OPPONENS ORDINARIVS
FRIDER. THEOPH. WILH. SCHVLTES
VRATISLAV.

Nulli sane mihi omnium cognitioni tantae difficultatis quam legum earumque applicationis scientiae inesse, eiusque in addiscendis perferendisque principiis, per dies noctesque tanta diligentia, industriaque eximia opus esse videtur. Sed quantum praestantiae atque splendoris adaequata talis iuris scientia, ei, qui illam sibi tantis laboribus, vigiliisque comparavit, tribuat, hodie omnibus palam per dissertationem TVAM eleganter doctissimeque scriptam, eiusque defensionem ante oculos exemplum posuisti. Quid igitur mirum, quod hodie ordinarii opponentis suscipiendi partes facultate mihi concessa, *Tuae* erga me benevolentiae, amicitiaeque testimonio gloriari? Sit TVA illa erga me amicitia, qua numquam benevolentia *Tua* me indignum censuit et constans, et firmata et sempiterna; ac denique quum iam longe temporis parentum, civium, ipsiusque patriae amore decoratus, malitiae vindex, innocentiaeque solatium fueris, tunc adhuc ut neutiquam invenialis nostrae aetatis immemor, amicitia TVA dignum censere me velis, quam vehementer abs TE peto.

Vale.

RESPON.

R E S P O N D E N T I

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

S. P. D.

ERNESTVS CAROLVS WIELAND

VRATISLAV.

OPPONENS ORDINARIVS.

Sic iuvat ad fulgens Astraeae tendere sacrum,
 Sic Phoebo et Musis spargere thura iuvat,
 Cerea dum faulrix fleclit praecordia virtus,
 Et mentem veri dum bonus ardor habet!
Sic tandem assiduus iusti rigidusque fatelles
 Consequitur studio praemia digna suo!
Sic TVA iam dulces, o CANDIDE AMICE! perenni
 Pierides iauro tempora docta beant!
TE grata in patria quae TEQVE, TVAMQVE tenellam
 Aetatem genuit, prospera cuncta manent!
 Praesidium miseris, Legum, sis, OPTIME! custos
 Nostraque perpetuus pectora iungat amor.

ULB Halle

3

004 393 171

f TA → DL
neu 7+ 10 Stück verknüpft.

1775 21

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
INTERPRETATIONE ET EX-
TENSIONE

L. 2. C. DE RESCIND. VENDIT.

QVAM

PRÆSIDE

IOACHIMO GEORGIODARIES, D.

POTENTISS. BORVSS. REGIS CONSILIARIO INTIMO, ACADEMIÆ VIA-
DRINÆ DIRECTORE, FACVLTATIS IVRIDICÆ ORDINARIO, SOCIE-
TATIS SCIENTIARVM ET ARTIVM, QVÆ IN VIADRINA

FLORET, PRÆSIDE,

ETC. ETC.

IN AVDITORIO IVRIDICO

D. MAII MDCCLXXV.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

IOANNES FRIDERICVS KVBSCH

VRATISLAVIENSIS.

TRAIECTI AD VIADRYM,
EXYPIS IOANNIS CHRISTIANI WINTERL

